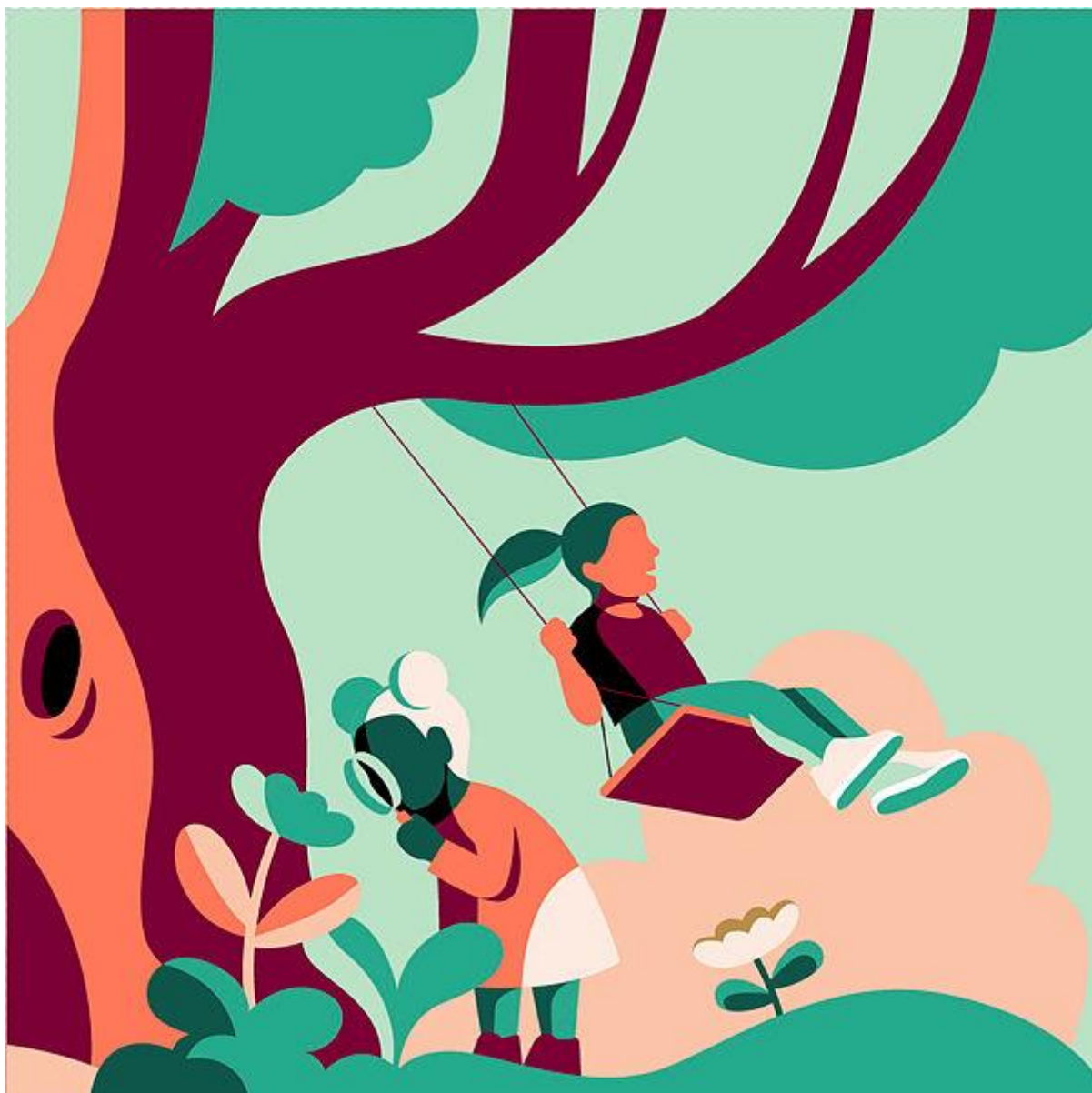

Miljödiplomering av Stockholms stiftsorganisation

Steg 2

Februari 2025

Innehåll

1.1 Beslutet.....	3
1.2 Grundutbildning	3
1.3 Kompetens- och utbildningsplan.....	3
2. Organisation	3
2.1 Ledningens ansvar.....	3
2.2 Samordningsgrupp/samordnare.....	3
2.3 Ansvars- och arbetsfördelning	3
3.1 Lägesbeskrivning	4
3.2 Lagefterlevnad.....	4
3.3 Miljöaspektsregister	4
4. Vision och policy	4
4.1 Vision	4
4.2 Policy	4
5.1 Mål och handlingsplaner	5
Biskop och visitationsprocessen.....	5
Ledningsprocessen	7
Prästlönetillgångarna	8
Kompetensförsörjning, indelning och ledarskap.....	11
Fastighet och kulturarv.....	12
GUDM – Församlingens grundläggande uppgift	15
GUDM – diakoni och globala hållbarhetsfrågor	16
GUDM - själavård och andlig fördjupning	20
GUDM – Gudstjänst och musik	21
Projektprocessen	22
Genomsyrande perspektivet processen.....	22
Stödprocessen	23
6.1 information	26
6.2 Kommunikation och delaktighet	27
6.3 Rutiner för miljöarbetet.....	27
6.4 Nödlägesberedskap.....	27
7. Uppföljning och granskning.....	27
7.1 Genomförande av intern uppföljning	27
Bilaga 1	28
Bilaga 2	29

Stockholms stift och stiftsorganisation

Stockholms stift består 53 ekonomiska enheter.

Stiftsorganisationen består av stiftskansliet med biskop, domkapitel, stiftsstyrelse och stiftsfullmäktige. Stiftets grundläggande uppgift är att främja och utöva tillsyn över församlingslivet. Stiftet har också förvaltande uppgifter. Stiftsorganisationen har också ansvar och möjlighet att utmana och genom råd, stöd och hjälp främja stiftets församlingar i strategiska frågor.

Stiftskansliets arbete är uppdelat i flera processer:

- Ledningsprocessen
- Biskop och visitationsprocessen
- Prästlönetillgångar
- Kompetensförsörjning, indelning och ledarskap (detta är två processer)
- Fastighet och kulturarv
- Processen församlingens grundläggande uppgift (GUDM processen)
Som innehåller delprocesserna lärande och undervisning, diakoni och globala hållbarhetsfrågor, själavård och andlig fördjupning samt gudstjänst och musik.
- Genomsyrandeperspektivprocessen
- Projektprocessen
- Stödprocessen
Som innehåller delprocesserna kommunikation, ekonomi, ärendeberedning och förvaltningstillsyn.

1.1 Beslutet

Den 27 mars 2006 beslutade Stockholms stiftsfullmäktige att ett arbete för miljödiplomerings enligt Svenska kyrkans miljödiplomeringsmodell skulle inledas. Se bilaga 1 för beslutet.

1.2 Grundutbildning

94% anställda har gått digitala grundutbildningen. 60 personer av 61+3 möjliga. Hela stiftsstyrelsen har fått ett fysiskt utbildningstillfälle.

Ideella medarbetare samt alla övriga förtroendevalda har erbjudit att delta i den grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildningen i ett utskick i nyhetsbrevet horisont till förtroendevalda och anställda inom Stockholms stift. Infobrev har skickats till miljödiplomerarna inom stiftet.

1.3 Kompetens- och utbildningsplan

Målgrupp	Utbildning	Vilka genomförde
Präster	Predika i klimatnödens tid	Alla präster. 2023
Gudstjänstansvarig	Ekoteologi i församling	Präst med ansvar för gudstjänst och FIN. 2024
0-18 ansvariga	Fördjupning om Andreas Holmberg herdebrev	Alla ansvariga, plus flera. 2024
Själavård	Hur man arbetar med klimatfrågan	Ingen
Fastighet	Klimatanpassning och energieffektivisering	Alla på fastighet. 2024
Generellt	Andlig hållbarhet och klimat	Cirka 20 olika titlar. 2024

Alla nya som börjar har möte med klimat- och hållbarhetssamordaren och får då info om digitala grundutbildningen. I dagsläget utvecklas en rullande 4årig utbildningsplan för alla inom stiftets förtroendevalda där hållbarhet kommer att vara en del.

Varje år har och kommer miljö och klimat vara temat på ett utbildningstillfälle av all personal. Under hösten 2024 hölls ett utbildningstillfälle med fördjupning på klimat, miljö och andlig utveckling som erbjöds alla anställda inom Stockholms stift.

2. Organisation

2.1 Ledningens ansvar

Ledningen ansvarar för att miljödiplomeringsarbetet har de personella och ekonomiska resurser som krävs, samt de gett miljösamordningsgruppen den befogenhet som de behöver för att utveckla arbetet.

2.2 Samordningsgrupp/samordnare

Det finns en samordningsgrupp med två samordnare, varav en sitter i ledningsgruppen.

2.3 Ansvars- och arbetsfördelning

- Stiftsdirektor har det övergripande ansvaret och eventuella delegeringar av uppgifter.
- Stiftsdirektor ansvarar för översyn och uppdatering av vision, miljöpolicy och övergripande mål.

- c) Miljösamordnare ansvarar för att processerna ta fram nya delmål och handlingsplaner för att nå delmålen.
- d) Stiftsdirektor godkänner och ändrar rutiner för strategiska frågor i miljöarbetet. Miljösamordnare kan ändra rutiner för det löpande miljöarbetet i enlighet med styrdokument.
- e) Miljösamordnare ansvarar för den interna uppföljningen.

3.1 Lägesbeskrivning

Framtagen hösten 2023. Se under varje process under avsnitt 5

3.2 Lagefterlevnad

Ledningen, samordnare och fastighetsansvarig har haft en genomgång av laglistan för att säkerställa att stiftsorganisationen har koll och rutin för de lagar som täcks in av vår verksamhet.

3.3 Miljöaspektsregister

Se bilaga 2

4. Vision och policy

4.1 Vision

Stockholms stiftsorganisation ska i sitt arbete föregå med gott exempel och i sitt uppdrag verka för en hållbar miljö- och klimatutveckling så att vi värnar hela skapelsen.

4.2 Policy

Inom Stockholms stiftsorganisation ska omsorgen om Guds skapelse genomsyra all verksamhet och prägla det dagliga arbetet. Till stiftsorganisationen räknas medarbetare på stiftskansliet, förtroendevalda på stiftsnivå. Stockholms stiftsorganisation anser att arbetet för miljö och hållbarhet är avgörande för skapelsen och därför viktigt för organisationens trovärdighet. Vi är delaktiga i att skapa en hållbar framtid på en frisk och levande planet. Vi ska minska vår resursförbrukning och negativa påverkan på miljö och klimat. Vi ska öka vår positiva påverkan genom främjande och tillsyn. Vi ska vara en god kraft i samhället gällande miljö och klimatfrågor. Svenska kyrkan har en naturlig plats i samhällsdebatten, därför ska Sankt Jacobs kyrka och Sankt Jacobsgården vara en arena för klimat- och hållbarhetssamtal i samverkan med andra goda krafter i samhället. Vi ska följa lagkrav och uppnå Svenska kyrkans gemensamma miljö- och klimatmål i exempelvis Färdplan för klimatet.

Miljö- och klimatarbetet ska omfatta hela verksamheten så som pastoralt främjande, vård och skötsel av naturtillgångar och egendom, inköp och upphandling, kommunikation, kompetensutveckling, energiförbrukning och energiproduktion, resor och logi samt återbruk, återvinning och avfallshantering.

Stockholms stiftsorganisations miljö- och klimatarbete är både ett främjandearbete i våra församlingar/pastorat och ett arbete inom stiftsorganisationen. Främjandearbetet består bland annat av utbildning, information och inspiration, uppmuntran till miljödiplomering samt stöd och tillsyn. Internt ska alla processer och aktiviteter genomföras av miljö- och klimatarbetet. Alla medarbetare och förtroendevalda bär gemensamt ansvaret. Arbetet är en kontinuerlig process som ska leda till ständiga förbättringar.

Klimaträttvisa och arbetet med värderingsförändringar för miljö och klimat är en självklar del i biskopens främjandearbete. Genom att stärka vår ekoteologiska grund rustas personer som vistas i församlingarna/pastorat i stiftet för nödvändiga förändringar. Miljö och klimat är ett återkommande tema vid ekumeniska och interreligiösa kontakter, liksom vid andra samhällskontakter.

Beslutad 2024-10-22
Stiftsstyrelsen

Miljöpolicyen finns tillgänglig på kornet för stiftsanställda, församlingsanställda samt alla förtroendevalda inom Stockholms stift.

5.1 Mål och handlingsplaner

Övergripande mål har fastställts av stiftsstyrelsen. Delmål och handlingsplaner har fastställts av delegerad ansvarig stiftsdirektorn. Nedan är lägesbeskrivning, delmål och handlingsplan för varje process. Även delprocesserna är redovisade. På ett personalmöte gick vi igenom majoriteten av målen. Nästan alla personal har sedan haft tillgång till alla mål och handlingsplaner samt uppmuntrats till att ta del av de andra processernas arbete. Alla har redovisat vilka aktiviteter de gjort och vissa processer har redovisat sina resultat i mer detalj.

BISKOP OCH VISITATIONSPROCESSEN

Lägesbeskrivning 2023: Arbetar med påverkansarbete i samhället till exempel genom herdabrevet och olika samlingar. Genomfört en obligatorisk teologisk fortbildning för alla präster utifrån herdabrevet med biskopen, och erbjudit utbildning i herdabrevet för alla medarbetare. Deltar i olika manifestationer, möten och samlingar – inomkyrkligt liksom med andra samhällsaktörer samt har gudstjänster som präglas av klimatfrågan på olika sätt. Genomfört dialog och samverkan med olika samhällsaktörer om klimatfrågor, dels interreligiöst, dels med olika andra organisationer såsom WWF, Naturskyddsföreningen, högskolor/universitet m.fl. samt deltagit på COP27 2022. Haft en fördjupning med alla kyrkoherdar mars 2023, alla prostar (samisk teologi) maj 2023 och miljö och klimatfrågan lyfts och uppmärksammas inför visitationer.

Övergripande mål till 2030:

Att klimaträttvisa och att arbeta med värderingsförändringar för miljö och klimat fördjupas och är integrerat i biskopens främjandearbete. Förvaltningstillsynen har här en nyckelroll inför visitationer.

Att verka för och ge teologiska redskap för församlingsmedarbetare så att personer som vistas i församlingarna i stiftet får en värderingsgrund vilket rustar till nödvändiga förändringar och samtidigt motverkar klimatångest.

Att teologi och klimat fortsätter vara ett återkommande tema vid samhällskontakter ekumeniskt, interreligiöst liksom med andra samhällskontakter och att gemensamma arrangemang även fortsättningsvis uppmuntras

DELMÅL 1

Att ett teologiskt perspektiv om klimaträttvisa och klimatutveckling är nåbart för församlingarna i stiftet. Det kan ske genom exempelvis kontinuerlig teologisk fördjupning för relevanta medarbetare, samt genom att uppmuntra församlingarna i stiftet att ha ett regelbundet och systematiskt miljöarbete.

Handlingsplan

Ansvarig BHS och biskopsgruppen. Deadline dec 2024

- ✓ biskopen samt medarbetare på stiftskansliet i kontakter med församlingarna uppmuntrar ett systematiskt och regelbundet miljöarbete. Fortbildning övergripande för medarbetare om innehållet i Färdplan för klimatet.

Resultat: Färdplanen och miljödiplomering varit på agendan på tex presidiekonferenser och vid obligatoriska utbildningen av alla präster.

- ✓ församlingarnas teologiska kompetens om klimatet stärks genom att biskopens herdabrev hålls levande, att dess samtalsmaterial och att annat stödmaterial finns lättillgängligt.

Resultat: Stöttat en församling i framtagna av ett metodmaterial för herdabrevet som kan användas i konfirmandundervisningen.

- ✓ teologiskt material på webben utvecklas över tid och utifrån aktuella behov bl.a. utifrån herdabrevet och annan fördjupning

Resultat: Finns på stiftets sida om hållbarhet och utvecklas av hållbarhetssamordnare, med stöd av stiftsadjunkt gudstjänst och stiftsprost (precessledare biskop/visitation)

- ✓ Inspiration och tips om miljö och klimat regelbundet i Kyrkoherdehorisont
- ✓ minst 2 gång om året medverka till en gudstjänst/samtal/utbildning om miljö och klimat utifrån ett teologiskt perspektiv, gärna i samverkan med andra samhällsaktörer
- ✓ teologi om klimatet finns med återkommande vid prostmötets samlingar eller kyrkoherdedygn, minst 1 gång/år
- ✓ tema om klimatet finns med i biskopens och/eller stiftsprostens samtal med församlingar vid visitationer, temat stärks upp vid tillsynen och i avstämningen mellan tillsyn och visitation

DELMÅL 2

Fördjupa samarbete, möten, påverkan, om klimatet ekumeniskt och interreligiöst och med andra samhällsaktörer

Handlingsplan

Ansvarig BHS, Johanna och handläggare för interreligiösa frågor och ekumenik. Deadline dec 2024

- ✓ 2025 ekumeniska jubileumsåret om "Fred", samla nätverk i regionen inför och vid jubileet kring tydliga innehållsfrågor som teologi-klimat

Resultat: Stiftsprosten är med i SKR:s projektledningsgrupp och bevakar att klimattemat finns med som en tydlig aspekt av temat "Fred", bland annat med seminarier under jubileumsveckan men också vid ekumeniskt firande av "Gemensam pingst". Biskopen kommer att vara key notespeaker Svenska missions rådet våren 2025, om herdabrevet.

- ✓ Att klimatteologi blir en del av ett pågående interreligiöst, ekumeniskt samtal, liksom i ett samhällssamtal i biskopens olika möten och kontakter

Resultat: Pågår kontinuerligt genom biskopens återkommande möten (med samhällsföreträdare, journalister och andra samhällspersoner. Frågan lyfts även kontinuerligt i kontakt med vänstift och vänkyrka. Ett ämne som processen särskilt lyft inför biskopens medverkan i Almedalen 2025 där han ersätter ärkebiskopen.

- ✓ Att teologiskt påverkansarbete och inspiration i samhället sker i samverkan med andra aktörer

Resultat: sammanfaller delvis med punkten ovan. Biskopen är med i samtal om klimat som andra aktörer ansvarar för, tex omställningsont och event med WWF. Konkret framåt är just ambitionen att på Almedalen lyfta fram detta tema i samtal med samhällsaktörer – med hållbarhetens alla dimensioner.

LEDNINGSPROCESSEN

Lägesbeskrivning 2023: Initierat och står bakom prioriteringar och insatser för Klimatmål 2030. Har miljö-el och är medlemmar i Kyrkvinden. Har resepolicy och arbetar med digitaliserat arbetssätt möjliggör digitala och hybridmöten. Minskat vår lokalyta och har återbrukade möbler. Har vegetarisk mat med något undantag, beställer mestadels ekologiskt fika och undviker flygresor om det inte är absolut nödvändigt. Har även hållbara placeringar enligt vår policy.

Övergripande mål till 2030: Säkerställa att miljö och klimat beaktas och prioriteras i alla strategiska beslut som påverkar vår verksamhet, så att vi uppnår tex Färdplans för klimatets mål till 2030.

Prioritera och inkludera klimat och miljö i vår vardagliga verksamhet.

DELMÅL 1

Hög kunskap om miljö och klimatområdet i beslutsorganen

Handlingsplan

Ansvarig Stiftsdirektor. Deadline dec 2024

- ✓ Utbildning i klimat och miljöfrågan av ledning och förtroendevalda

DELMÅL 2

Påbörja arbetet med att säkerställa att alla underlag för beslut som går till styrelsen ska beakta miljö och klimat, där det är relevant.

Handlingsplan

Ansvarig Stiftsdirektor. Deadline dec 2024

- ✓ Uppdraga till genomsyrande samt implementera checklistan för ekologisk hållbarhet vid underlag för beslut (där det är relevant).

DELMÅL 3

Stiftskansliet gör hållbara val av förtäring, lokal/logi och gåvor

Handlingsplan

Ansvarig Stiftsdirektor. Deadline dec 2024

- ✓ Ta fram policys och lägg till riktlinjer för att säkra att vi gör mer hållbara val

DELMÅL 4

Stiftskansliet gör hållbara val vid resor

Handlingsplan

Ansvarig Stiftsdirektor. Deadline dec 2024

- ✓ Uppdatera över policys för att säkra att vi gör mer hållbara val

PRÄSTLÖNETILLGÅNGARNA

Lägesbeskrivning 2023: Tar sig fram med tåg när det är möjligt och har digitala möten. Påbörjat arbetet och arbetar med våtmarker, bekämpar invasiva arter, städar nedskräpning, fossilfri el, solcellsprojekt, återvätning samt kyrkreservat.

Övergripande mål till 2030:

PLT bidrar till förnybar energiproduktion genom egen produktion, direkta investeringar och uthyrning av mark till energiproducenter. Arbetar aktivt med ökad kolinlagring, minskade utsläpp av växthusgaser och ökad biologisk mångfald.

DELMÅL 1

Prästlönetillgångar i Stockholms stift ska påbörja en utredning av förutsättningarna att investera i storskalig elproduktion. Målet inkluderar både sådana produktionsanläggningar som ägs direkt av prästlönetillgångarna och anläggningar uppförda på prästlönetillgångarnas marker men som drivs av andra aktörer genom till exempel arrendeavtal. Elproduktionen i egna ägda anläggningar ska kunna särredovisas.

Handlingsplan

Ansvarig Karin Lindforss. Deadline dec 2024.

- ✓ Markskanning genomförs/påbörjas av konsult för att utreda möjligheter till solcellspark på marker som förvaltas av PLT i Stockholm.

DELMÅL 2

Prästlönetillgångarna ska verka för att skapa forum för kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och gemensamma projekt för våra arrendatorer. Syftet är att skapa ett hållbart och fossilfritt jordbruk.

Handlingsplan

Ansvarig Siv Einebrant. Deadline dec 2024.

- ✓ Genomfört minst en samling eller utbildningstillfälle för relevanta arrendatorer.

Resultat: Arrendatorsträff genomförd den 22 november 2024, med tema vatten Fred Widell.

DELMÅL 3

Pröva alternativ skötselmetod för skogsbruket för att öka kolinlagringen och biologisk mångfald.

Handlingsplan

Ansvarig Karin Lindforss. Deadline dec 2024.

- ✓ Ökad variation i trädslag på minst ett område.
- ✓ Utse ett område för hyggesfri skötsel.
- ✓ Minska skogsavverkning under 2024 för att öka kolinlagringen

DELMÅL 4

Tillgängliggöra och vårda kyrkreservat/annan mark för att gynna biologisk mångfald

Handlingsplan

Ansvarig Adela Costello. Deadline dec 2024.

- ✓ Bekämpa invasiva växter och hantera nedskräpning sker fortlöpande.
- ✓ Röja Kööhögen Vallentuna kommun

DELMÅL 5

Ökad biologisk mångfald och andlig hållbarhet på två områden genom att anlägga en våtmark och ha eventuella betesdjur samt återvåta skogsmark

Handlingsplan

Ansvarig Adela Costello. Deadline dec 2024.

- ✓ Återvätning av skogsmark Össeby-Garn
MEN SISTA STEGET INVÄNTAS EXTERNT

Resultat: Väntar på plugg som Skogsstyrelsen ska sätta dit. **Pga Skogsstyrelsens entreprenörs olycka har pluggningen inte kunnat genomföras ännu 2024-11-27.**

- ✓ Anlägga en våtmark i Österåker.
- ✓ Tillåta en "hållplats" vid våtmarken som har fokus på andlig hållbarhet.
- ✓ Se över möjligheten att ha betesdjur intill i Asphagen.

Resultat: Projektet behöver ses över om det är möjligt med betesdjur eller om det ska slås istället. Arbete med stängsling och röjning har av hagen har påbörjats.

DELMÅL 6

Vid upphandling av bostadsutvecklare ska vi ställa hållbarhetskrav när det är relevant

Handlingsplan

Ansvarig Karin Lindforss. Deadline dec 2024.

Skriva riktlinjer/checklista för att ställa hållbarhetskrav vid upphandling av bostadsutvecklare

PÅGÅENDE

Resultat: Har talat med annan PLT-förvaltare om vilka krav de ställer på bostadsutvecklare. För att påbörja checklista.

KOMPETENSFÖRSÖRJNING, INDELNING OCH LEDARSKAP

Lägesbeskrivning 2023: Har MSS-dagar om hållbarhet.

Övergripande mål till 2030:

Att församlingarnas medarbetare ska leva i medvetenhet om och medvetandegöra behovet av att värna skapelsen

DELMÅL 1

Bidrar till att blivande kyrkomedarbetare ser klimatfrågan och hållbarhet som en naturlig och integrerad del av arbetet.

Handlingsplan

Ansvarig Monica Johansson och Stefan Elmér Deadline 2024

- ✓ MSS-dag med fokus på Hållbarhet, 1 dag/år.
- ✓ MSS-dag med samtal utifrån Biskop Andreas Herdabrev
- ✓ Kyrkans grundkurs, litteratursamtal med reflektion om kyrkans uppgift utifrån Biskop Andreas Herdabrev
- ✓ I våra möten kring idealitet lyfta och påvisa vikten av en lärande miljö med fokus på genomsyrandeperspektiv och kyrkans hållbarhetsarbete.

Resultat: Biskop Andreas kommer hålla ett föredrag utifrån Herdabrevet och idealitet på Ideellt forums Idédag den 23/11 för anställda och ideella medarbetare från hela Sverige kommer delta. Ca. 200-300 deltagare.

DELMÅL 2

Att föra in klimat, miljöaspekter och vår roll, i vårt arbete med ledarskap

Handlingsplan

Ansvarig Ida Hallström Åsman (Ulrika, Hanna, Lena R, Elisabet, Monica och Ida.) Deadline dec 2024

- ✓ Att vi själva reflekterar och planerar och genomför pass i våra utbildningar samt har klimattema i andakter och gudstjänster. I Kh:s val har våra andakter/mässor miljö och skapelsetema.
- ✓ Vid mentorskap så får de Andreas Holmbergs bok om klimat och kopplar till frågor från det.
- ✓ Vi stöttar upp på kyrkoherdens dag om Anderas Holmbergs bok (se mål under biskopsgruppen).

FASTIGHET OCH KULTURARV

Lägesbeskrivning 2023: Arbetar med energieffektiviseringar och att främja miljövänligt material. Vårdar kulturarvet: Byggnadsvård, social hållbarhet, fina miljöer och historia. Har ett VUP-projektet samt utbildar och stöder församling. LFP, VUP, KUB och KAE – samlad hållbarhetsprövning

Övergripande mål till 2030:

Stockholms stift ska vara klimatneutral till år 2030. Vi ska därför verka för att; Stockholms stiftskansli, församlingar/pastorat har låg energiförbrukning i sina byggnader, producerar och använder förnybar energi och ställer tydliga miljökrav vid renovering, restaurering samt ny-/ om-och tillbyggnationer.

DELMÅL 1

Inom projekt Vård- och Underhållsplaner rekommenderas församlingar/pastorat utifrån en bedömning ur ett antikvariskt perspektiv om vidare möjligheter för förnybar energi, exempelvis installation av solceller.

Handlingsplan

Ansvarig projektledare VU/stiftsantikvarie Rickard tillsammans med stiftsantikvarie Lotta och kyrkoantikvarierna Lisa och Andreas samt byggnadsingenjör. Deadline dec 2024.

- ✓ Formulera rekommendationstext i vård- och underhållsplanen

Resultat: Rekommendation om vidare utredning för installation av solceller eller avrådan är genomfört för alla vårdprogram som produceras i Projekt VU-planer. under 2024 är Össeby församling och Huddinge pastorat. Snart i Eds och Vallentuna församling.

- ✓ Informera om olika förnybara energikällor, bergvärme etc

Resultat: Projekt VU-planer har tagit fram malltexter kring hållbarhetsarbetet och klimatanpassning som används i de vårdprogram som tas fram i projektet för KML skyddade objekt. Projekt VU-planer informerar församlingar och pastorat löpande kring frågor som rör förnyelsebara energikällor i de fall de krockar med kulturhistoriska värden i objekt som skyddas av 4 kap. KML. Rekommendationstexter om särskilda utredningar kring förnybara energikällor förekommer i de underhållsplaner som Projekt VU-planer tar fram. T.ex. förslag på utbyte av oljeeldning, dock har vi inte träffat på någon sådan ännu. Nästan alla är redan utbytta. i Össeby församling och Huddinge pastorat. Snart i Eds, Vallentuna, Hammarby och Fresta församlingar.

DELMÅL 2

Se till att våra församlingar är välinformerade om hur de kan göra energibesparingar inom hela sitt fastighetsbestånd samt verka för att de arbetar med förnybara energikällor

Handlingsplan

Ansvarig Processledare/fastighetsstrateg Michael, stiftingenjör Kristina, miljö-klimatsamordnare Elsa samt förvaltare Lars. Deadline dec 2024.

- ✓ Ha med goda exempel i samband med arrangerandet av stiftets årliga Fastighetsforumsdagar

- ✓ Informera alla fastighetsansvariga om fördjupade information och nationella utbildningar som finnes att ta del av på nationella intranätet Kornet

- ✓ Uppmuntra församlingar att berätta vad de gjort (å sparar) och dela till de andra församlingarna.

- ✓ Informera och motivera våra församlingar att arbeta med förnybara energikällor; typ ansöka/installera solceller, bergvärme samt Bra Miljövals-el

Följ upp att energifrågorna finns tydliggjorda och utvecklade i kommande revideringar av församlingarnas lokalförsörjningsplaner.

PÅGÅENDE

DELMÅL 3

Verka för att renovering- och restaureringsprojekt som erhåller KAE och KUB genomförs hållbart.

Handlingsplan

Ansvarig Stiftsantikvarierna Lotta och Rickard. Deadline dec 2024.

- ✓ Informera församlingar och pastorat via externa webben att: Projekt som syftar till att bevara eller återanvända byggnadsdelar så långt som möjligt premieras.

Resultat: Krav om tidigt samråd med stiftet har publicerats på externa hemsidan i syfte att informera om hushållning av resurser. Exempel är otaliga då möten med församlingarna sker löpande.

- ✓ Tjänster och produkter med korta transporter premieras.

Resultat: Krav om tidigt samråd med stiftet har publicerats på externa hemsidan i syfte att informera om närproducerade produkter och tjänster. Exempelvis Storkyrkans exteriöra renovering valdes ett svensktillverkat puts- och murbruk istället för att köpa det från Frankrike eller Tyskland.

- ✓ Blymönja ska användas restriktivt, endast till konstruktioner på tak och vid underhåll av byggdelar som är strukna med blymönja.

Resultat: Krav om tidigt samråd med stiftet har publicerats på externa hemsidan i syfte att informera om restriktiv användning av blymönja. Bedömningar sker löpande i KAE/KUB arbetet.

- ✓ Informera församlingar om hållbarhetskrav de bör ställa på entreprenörer och materialval vid byggnation/renovering.

Resultat: Krav om hållbara material och metoder kring strykning av tjära har formulerats och publicerats på externa hemsidan. Både som artikel och villkor i stiftsstyrelsens beslut om KAE och KUB.

DELMÅL 2

Se till att våra församlingar är välinformerade om hur de kan göra energibesparingar inom hela sitt fastighetsbestånd samt verka för att de arbetar med förnybara energikällor

Handlingsplan

Ansvarig Processledare/fastighetsstrateg Michael, stiftingenjör Kristina, miljö-klimatsamordnare Elsa samt förvaltare Lars. Deadline dec 2024.

- ✓ Ha med goda exempel i samband med arrangerandet av stiftets årliga Fastighetsforumsdagar
- ✓ Informera alla fastighetsansvariga om fördjupade information och nationella utbildningar som finnes att ta del av på nationella intranätet Kornet
- ✓ Uppmuntra församlingar att berätta vad de gjort (å sparar) och dela till de andra församlingarna.
- ✓ Informera och motivera våra församlingar att arbeta med förnybara energikällor; typ ansöka/installera solceller, bergvärme samt Bra Miljövals-el

Följ upp att energifrågorna finns tydliggjorda och utvecklade i kommande revideringar av församlingarnas lokalförsörjningsplaner.

PÅBÖRJAT

DELMÅL 3

Verka för att renovering- och restaureringsprojekt som erhåller KAE och KUB genomförs hållbart.

Handlingsplan

Ansvarig Stiftsantikvarierna Lotta och Rickard. Deadline dec 2024.

- ✓ Informera församlingar och pastorat via externa webben att: Projekt som syftar till att bevara eller återanvända byggnadsdelar så långt som möjligt premieras.

Resultat: Krav om tidigt samråd med stiftet har publicerats på externa hemsidan i syfte att informera om hushållning av resurser. Exempel är otaliga då möten med församlingarna sker löpande.

- ✓ Tjänster och produkter med korta transporter premieras.

Resultat: Krav om tidigt samråd med stiftet har publicerats på externa hemsidan i syfte att informera om närproducerade produkter och tjänster. Exempelvis Storkyrkans exteriöra renovering valdes ett svensktillverkat puts- och murbruk istället för att köpa det från Frankrike eller Tyskland.

- ✓ Blymönja ska användas restriktivt, endast till konstruktioner på tak och vid underhåll av byggdelar som är strukna med blymönja.

Resultat: Krav om tidigt samråd med stiftet har publicerats på externa hemsidan i syfte att informera om restriktiv användning av blymönja. Bedömningar sker löpande i KAE/KUB arbetet.

- ✓ Informera församlingar om hållbarhetskrav de bör ställa på entreprenörer och materialval vid byggnation/renovering.

Resultat: Krav om hållbara material och metoder kring strykning av tjära har formulerats och publicerats på externa hemsidan. Både som artikel och villkor i stiftsstyrelsens beslut om KAE och KUB.

GUDM – FÖRSAMLINGENS GRUNDLÄGGANDE UPPGIFT

Lägesbeskrivning 2023: Hållbarhetsfrågor finns med vid flera kurser/nätverk/samlingar.

Övergripande mål till 2030:

Skapa förutsättningar för en lärande miljö med fokus på rättvis och hållbar global utveckling.

DELMÅL 1

Påbörja arbetet med att skapa en lärande miljö med fokus på rättvis och hållbar global utveckling. Genom att kommunicera vikten av klimaträttvisa, klimatneutralitet och värderingsförändringar genom både ord och handling till församlingar.

Handlingsplan

Ansvariga Elisabet Hillbratt, Stefan Elmér, Anna Stenund.

Deadline dec 2024

- ✓ I våra aktiviteter lyfta och påvisa hur en lärande miljö med fokus på hållbarhetsarbete kan se ut. Sprida material, kunskap, inspiration och goda exempel.

Resultat: Kraftsamling med ett pass med Andreas och fördjupning klimatsamordnaren. Tillfälle med Västerås stift, tagit fram en pedagogisk workshop att sprida till flera församlingar som erbjudande. Sprida det som finns på kornet, utveckla innehållet. Ha med goda exempel i horisont 0-18.

Sprida en hemsida om barn och unga och klimat/miljö. Minimalt med material (använder qr kod istället).

- ✓ I vårt främjande arbete och stöd till församlingar använder vi de "Globala målen- glasögon" tillsammans med Barnkonventionen, tex vid framtagande av handlingsplan och barnkonsekvensanalys.

Resultat: Riktlinjer för 6-13år innehåller hållbarhetsperspektiv (tex miljö och klimat) som togs fram 2023 och sprids 2024.

DELMÅL 2

I våra externa arrangemang ska genomsyrras av hållbara perspektiv och val.

Handlingsplan

Ansvariga Elisabet Hillbratt, Stefan Elmér, SKUSS.

Deadline dec 2024

- ✓ Lyfta och påvisa hur en lärande miljö med fokus på hållbarhetsarbete kan se ut. Sprida material, kunskap, inspiration och goda exempel under stiftskonfirmanddagen Uppdrag Global med tema internationellt arbete, de globala målen och de ungas påverkansmöjligheter.

Resultat: Projektgruppen för Uppdrag global 2024 som bestod av Stefan Elmér (stiftspedagog), Tomas Eklund (Fresta förs.), Oskar Skäremo (ACT), Jens Holmqvist (Skarpnäcks förs.), Clara Alm (SKUSS) och Adelie Molander (Hedvig Eleonora förs) genomförde stiftskonfirmanddagen den 10 mars 2024. Under dagen deltog ca 100 konfirmander från runt om i stiftet. Dagen inleddes med en föreläsning från ACT med fokus på klimatarbete. Biskop Andreas Holmbergs predikan genomsyrrades av temat klimat. Dagen avslutades med att skicka med en insamlingsutmaning till alla konfirmandgrupper till förmån för ACT.

GUDM – DIAKONI OCH GLOBALA HÅLLBARHETSFRÅGOR

Lägesbeskrivning 2023:

Jobbar med klimatsmarta sätt för Ung i världsvida kyrkan och har insamlingar till ACT – ökar kunskapen om villkor och klimaträttvisa och samlar in pengar till insatser. ACT-kampanjer finns även på finska. Arbetar med samverkan (ekumeniskt, interreligiöst och med andra) – vi är inte en egen bubbla.

Övergripande mål till 2030

Bidra med kompetens- och kunskapshöjande insatser om klimatutveckling, klimaträttvisa samt arbeta med värderingsförändringar för miljö och klimat.

Ökad medvetenhet i församlingarna att omsorgen om skapelsen är en självklar del av Svenska kyrkans diakonala uppdrag. Diakoni är kyrkans omsorg om medmänniskan och skapelsen.

DELMÅL 1

Delmål1: Mary/St Mary: Jobba mot att säkerställa att Mary-verksamheterna genomsyras av ekologisk hållbarhet samt påbörja att utveckla ett grön rehabspår inom Mary

Handlingsplan

Ansvarig Linda Olofsson.

Deadline dec 2024.

Säkerställa ekologisk hållbarhet i produktionslinjen tex. Café och textilverkstäder

PÅBÖRJAT

Resultat: Kvar att sprida de inväntade checklistor för hållbara inköp. Tematisk nätverksträff framskjuten till vt 2025

Utveckla grunden för ett koncept för grön rehab/omställning/självhushållning inom St.Mary

Resultat: Den blivande taktiska gruppen för Mary Sverige har skrivit ett äskande av medel till Färdplan för klimatet som rör klimatsmart conceptualisering av second hand, café, grön rehab. Äskande inskickat i dec 2024. Marynätverket har haft fördjupningar i existentiell hälsa. Flera församlingar har inkluderat Meningen med mig i Maryarbetet för att stärka deltagarna.

Ekologiskt hållbara produktionslinjer: Pilot för secondhandkoncept kommer att genomföras våren 2025.

UNDER PLANERING

DELMÅL 2

Vara stark röst för klimaträttvisa - koppla globala rättvisearbetet via Act Svenska kyrkan med klimatarbetet

Handlingsplan

Ansvariga: Eva-Maria Munck, Ulrica Hansson.

Deadline dec 2024

- ✓ Koppla globala rättvisearbetet via Act Svenska kyrkan med klimatarbetet

Resultat: Ett kontinuerligt arbete som pågår. I seminarier och informationstillfällen vi ordnar är ekologisk hållbarhet alltid en del och ibland huvudfrågan. Exempel: Seminarium 13 juni, "Teologi och handling för fred och klimaträttvisa" med internationella gäster från Act Svenska kyrkans referensgrupp samt biskop Andreas Holmberg.

- ✓ I utbildningarna om Act Svenska kyrkan för kyrkvårdar i Stockholms stift som äger rum en gång per år är klimaträttvisa en betydande del.
- ✓ När vi kommunicerar insamlingskampanjerna för Act Svenska kyrkan (julinsamlingen, fastekampanjen och sommarkampanjen är klimaträttvisa en betydande del.
- ✓ I digitala utskick till internationellt engagerade (brev till engagerade fyra gånger om året) finns klimatarbetet med i reflektionstexter och fördjupning. Välja digitala i stället för fysiska utskick för längre klimatpåverkan.
- ✓ Klimaträttvisa är en framträdande del av våra vänkyrkoavtal med partnerkyrkor i Tyskland, England, Tanzania och Indien.

Resultat: Seminarium om glädjeämnen och utmaningar i Tanzania och Indien den 10 oktober med internationella gäster från Evangelical Lutheran Church in Tanzania och biskop Christian Samraj från Tamil Evangelical Lutheran Church i Indien. I detta seminarium togs klimaträttvisa upp. I vänkyrkoavtalet med norra stiftet i Evangelical Lutheran Church in Tanzania samt Tamil Evangelical Lutheran Church (Indien) är klimaträttvisa en av de viktigaste samarbetspunkterna. När vi reviderar avtalen med Evangelische Landeskirche Dresden Sachsen (Tyskland) samt Diocese of Portsmouth (England) föreslås klimaträttvisa vara en del.

Förberedande arbete inför översättning av biskop Andreas herdebrev till engelska.

UNDER PLANERING

DELMÅL 3

Alla utbytesprogram – studenter; kyrkoarbetare, Ung i världsvida ska ha fokus på klimaträttvisa och genom lärande och erfarenhetsutbyte om hur klimatarbetet sker lokalt.

Handlingsplan

Ansvarig: Eva-Maria Munck, Ulrica Hansson.

Deadline dec 2024

- ✓ Blivande kyrkoarbetare ska uppmuntras att göra praktik utomlands och blivande kyrkoarbete ska inbjudas till Stockholms stift och våra församlingar.
- ✓ Ung i VK: Global klimaträttvisa och kunskap om lokalt klimatarbete i olika länder. Tex uppmuntra studenterna som gör sin verksamhetsförlagda utbildning i Tanzania att vara uppmärksamma på aspekter av klimaträttvisa.

Resultat: I Ung i den världsvida kyrkan ingår klimaträttvisa som del i utbildningen.

Vi uppmuntrar deltagarna i Ung i den världsvida kyrkan att vara extra uppmärksamma på klimatfrågan i sina observationer i partnerkyrkor och informationsarbetet tillbaka i Sverige. Adam Matthiasson, deltagare i Ung i den världsvida kyrkan under hösten 2024, har tagit upp klimatfrågan i sina delanden från Tanzania.

DELMÅL 4

Strategisk diakonal utveckling: I sammanhang där församlingar önskar stöd i strategisk diakonal utveckling eller fortbildning i diakoni lyfta omsorgen om skapelsen som en självklar del av församlingens diakonala uppdrag.

Handlingsplan

Ansvarig: Lena Bergman.

Deadline dec 2024

- ✓ Strategisk diakonal utveckling: Workshopmaterial om diakoni för olika målgrupper (konfirmander, förtroendevalda, externa samverkanspartners, ideella medarbetare och hela arbetslaget) tas fram som stöd till att samtala om diakoni i församlingarna. I dessa lyfts att omsorgen om skapelsen är en del av församlingens diakonala uppdrag.

Resultat: Materialet är färdigt och finns publicerat och spritt till församlingar genom *Verktöglådan för diakoniworkshops*. Sista delen av materialet publicerades sommaren 2024. Materialet lyfts löpande i kontakt med församlingarna i dessa frågor.

- ✓ Strategisk diakonal utveckling: Använda studiematerialet till biskop Andreas herdabrev tillsammans med kontraktsdiakonerna för att sprida materialet. **KLAR**

Resultat: Detta genomfördes vid kontraktsdiakonträffen 2024-04-25.

- ✓ Sorgestöd: Materialet *sorgpåsar* för att stötta barn och ungdomar framtas med tydlig fokus på hur man kan göra det på ett hållbart och klimatsmart sätt.

Resultat: Materialet färdigställdes och spreds till församlingar våren 2024. I augusti/september 2024 släpps även ett förenklat material som riktar sig till privatpersoner som själva vill göra sorgpåsar.

DELMÅL 5

Ökad kunskap hos medarbetare i församlingar om koppling mellan klimat och migration och dess konsekvenser.

Handlingsplan

Ansvarig: Katinka Levin

Deadline dec 2024

- ✓ Föreläsning/ar och handledning om kopplingen mellan klimat och migration och dess konsekvenser.

DELMÅL 6

Sverigefinskt arbete - Att vid nätverksträffarna ha en stående punkt om klimaträttvisa. På nätverksträffar dela goda exempel från församlingarna.

Handlingsplan

Ansvarig: Ninetta Edelsgren.

Deadline dec 2024

- ✓ Vid varje nätverksträff dela miljö- och klimatmaterialet, som delvis även finns översatt till finska. På nätverksträffarna uppmuntra till delande och dialog mellan medarbetarna i församlingarna. Lyfta goda exempel från andra stift.

Resultat: alltid en punkt på agendan om klimat och miljöarbetet. Om material och vad som sker i församling.

DELMÅL 7

Meningen med mig - Att främja den fortsatta utbildningen av gruppleadare som bygger på alla hållbarhetsaspekter, med primärt fokus på den existentiella.

Handlingsplan

Ansvarig: Lena Burman-Holmgren, Linda Olofsson.

Deadline dec 2024.

- ✓ Uppmuntra gruppleadare att ge utrymme till att samtala om klimatoro.

Resultat: En samtalsledarutbildning samt en återträff genomförd. Ledarutbildningen gjordes 16-17 maj och återträffen 18 september

GUDM - SJÄLAVÅRD OCH ANDLIG FÖRDJUPNING

Lägesbeskrivning 2023: Arbetar med teologisk förankring: vår plats i skapelsen – skapa vilja till förändring

Övergripande mål till 2030:

Arbeta med värderingsförändringar för miljö och klimat.

DELMÅL 1

Utbildningar, samlingar och retreatar där stiftskansliet är medarrangör ska i möjligaste mån vara nåbara och uppmuntras nås med kollektivtrafik.

Handlingsplan

Ansvarig: Helena Nikula.

Deadline dec 2024

- ✓ Ange vid varje tillfälle väganvisning för att resa med kollektivtrafik till platsen för möte, utbildning, retreat. Uppmuntra till samåkning när det är svårt att resa hela vägen kollektivt, till exempel Marielund.

DELMÅL 2

Fördjupning kring klimatoro, existentiell oro, oro för krig, andlig längtan

Handlingsplan

Ansvarig Helena Nikula.

Deadline dec 2024

- ✓ Informerat om webinariet om klimatångest som arrangerades av Tillit och demokrati – social hållbarhet

DELMÅL 3

Påbörja fördjupning för våra jourhavande präster i själavård och klimat/miljö

Handlingsplan

Ansvarig Jukka Laari.

Deadline dec 2024

- ✓ Bjuda in till ett digitalt fördjupningstillfälle.

DELMÅL 4

Uppmuntra till att fortsätta inkludera klimat/miljö/skapelseansvar i pilgrimsarbetet.

Handlingsplan

Ansvarig: Elsa Levinson

Deadline dec 2024

- ✓ Stjärnvandringen har miljötema 2024.

Resultat: Miljösamordnare och gudstjänsthandläggare stöttade upp ansvarig församling som fick tema Hållbarhet inåt och utåt. Cirka 10 församlingar/pastorat deltog.

GUDM – GUDSTJÄNST OCH MUSIK

Lägesbeskrivning 2023: stiftskansliet har genomfört gudstjänster med miljö och klimattema. Stiftskansliet hållbarhets, gudstjänst och biskopsgruppen har håll obligatoriska utbildningar för alla präster inom stiftet i ”predika i klimathotets tid”. Utbildningarna har påbörjats innan miljödiplomeringen började och även pågått under starten av miljödiplomeringen.

Övergripande mål till 2030:

Merparten av stiftets gudstjänster och kyrkliga handlingar innehåller något moment som lyfter skapelsen.

DELMÅL 1

Sprida vår erfarenhet och material om klimat och miljö i gudstjänst och musik till andra stift

Handlingsplan

Ansvarig Anna Pihl Lindén och Birgitta Söderberg.

Deadline dec 2024

- ✓ Ordentligt inkludera vår nya gudstjänsthandläggare om vårt stifts miljö och klimatarbete
- ✓ Att gudstjänsthandläggarmöten på nationell nivå får ta del av Stockholm stifts hållbarhetsarbete tex herdabrevet Gud såg att det var gott... eller materialet kring skapelsetid och inspirations och fördjupningsmaterialet till Tellus uppmuntras att uppföras.

Resultat: BS har slutfört ekoteologisk kurs och tillsammans med miljösamordnaren gått igenom material och panerat om ekoteologi. Den 22 nov Nätverk stiftens gudstjänst-handläggare. Hållbarhetsarbetet togs då upp i programmet

DELMÅL 2

Se till att våra församlingar/pastorat får information, inspiration och stöd att få in klimat/miljö/skapelse i gudstjänsterna

Handlingsplan

Ansvarig Anna Pihl Lindén och Birgitta Söderberg.

Deadline dec 2024

Påverka att vid kör och musiksamlingar lyfta psalmer och sånger som har klimattema. Informera om vikten att arbeta med klimatfrågan med flera generationer.

PÅBÖRJAT

- ✓ Genomgång av psalmboken på Grundkursen där vi tar upp klimatperspektivet.
- ✓ Se över om vi kan spela in Tellus för att göra tillgängligt att öva in stämmor.
- ✓ Verka för att Stockholms kyrkosångsförbund i sina projekt lyfter klimatet och samarbetar med andra personalkategorier som tex i projektet Tellus.

Resultat: Stockholms kyrkosångsförbunds planeringsmöte i sept.

- ✓ Samla inspiration inom gudstjänst/predikan och sprid.

Resultat: Webbplats för teologisk fördjupning i ekoteologi med nätverk.

- ✓ Ha en egen gudstjänst med miljö/klimattema som inspiration till församlingar/pastorat. (se även målet under processen biskop och visitation)

Resultat: Haft en gudstjänst med temat förundran tillsammans med cirka 8 församlingar/pastorat. Haft en minnesgudstjänst för utdöda arter med WWF, Svenska kyrkans Unga i Stockholm och Katarina församling.

- ✓ Sprida fördjupningskurs i att predika i klimatnödens tid.

Resultat: Vi sprider info om kurs på EHS Även haft eget seminarium för präster i Enskede-Årsta.

- ✓ Uppmuntran och tillhandahållande stöd för gudstjänstfirande i församlingarna där klimattemat integreras med gudstjänstens grundrytm Samling, Ordet, Måltiden och Sändning.

Resultat: Webinarium innan skapelsetid med flera andra stift.

PROJEKTPROCESSEN

Lägesbeskrivning 2023:

Påbörjar ett arbete att säkerställa att miljö och klimataspekterna kommer med i alla projekt.

Övergripande mål till 2030:

Övergripande mål är att projekt ska genomföras på ett klimatsmart sätt och bidra till värderingsförändringar för miljö och klimat där det är relevant.

DELMÅL 1

Vid planering av samtliga projekt som startas av Stockholms stift ska det vara obligatoriskt att miljö- och klimataspekten beaktas.

Handlingsplan

Ansvarig: Jesper Lofland Gustafsson.

Deadline dec 2024

- ✓ Kravställa i den beslutade projektmetoden att de genomsyrande perspektiven, däribland ekologisk hållbarhet, bejakas i varje projekt.
- ✓ Kravställa i den beslutade projektmetoden att varje projekt tidigt i planeringsstadiet ska ha minst ett möte med processledaren för processen genomsyrande perspektiv eller person denna utser för fördjupat samtal om genomsyrande perspektiv i syfte att identifiera risker och möjligheter inom ramen för projektet.
- ✓ Kravställa i den beslutade projektmetoden att checklistorna från genomsyrandeprocessen ska användas i varje projekt (varav en checklista är för ekologisk hållbarhet).

GENOMSYRANDE PERSPEKTIVET PROCESSEN

Lägesbeskrivning: påbörjat utbildning av medarbetare i olika hållbarhetsperspektiv och lagt grunden för checklistor att ha till ärendeberedning och vardagliga arbete i stiftsorganisationen

Övergripande mål till 2030:

Implementera olika dimensioner av hållbar utveckling i Stiftskansliets processer och aktiviteter.

DELMÅL

Underlätta och inspirera för kollegor att implementera hållbarhetsperspektiven i sitt arbete

Handlingsplan

Ansvarig Katinka Levin.

Deadline dec 2024

- ✓ Ta fram och utbilda i checklistor om hur man implementerar hållbarhetsperspektiven i ärendeberedning och vardagliga arbetslivet.
- ✓ Utbildningstillfälle av personal och församlingar/pastorat om andlig hållbarhet kopplat till klimatanöden.

Resultat: checklistor klara för andlig-, social- (mångfald och barnperspektivet), ekologisk- och ekonomisk hållbarhet samt globalt perspektiv. Fem utbildningstillfällen har genomförts för att personalen ska bekanta sig med checklistorna.

STÖDPROCESSEN

Lägesbeskrivning Stödprocessen: Kommuniserar biskopens klimat och miljöarbete. Ställer miljökrav vid inköp och upphandling av flera tjänster och varor tex IT. Sedan strukturen för förvaltningstillsyn i Stockholms stift omarbetades och trädde i kraft från 2017 har miljö-/hållbarhetsfrågor tydligt integrerats och synliggjorts i arbetet. Tillsynen är uppdelad i åtta tydligt fastställda separata sakområden (begravningsverksamheten nytt sakområde från 2024). Förvaltningstillsynen samspelar tydligt med visitationen, som har tillsyn över verksamheten med fokus på GUDM, utifrån en gemensam kansliprocess. Församlingen/pastoratet ska i ett första skede kopplat till förvaltningstillsynen tillsända stiftskansliet dokumentation tillhörande respektive sakområde som förberedelse. Här är den så kallade "checklistan", med en överblick över allt förberedande material som efterfrågas, det första tillfället där miljöfrågorna synliggörs då ett antal dokument som ska visa på församlingens/pastoratets miljöarbete efterfrågas. Sedan följer själva tillsynssamtalet där respektive ansvarig handläggare genomför sitt samtal och där olika miljöaspekter finns identifierade och tas upp under olika sakområdena. Resultatet av tillsynen redovisas sedan i tillsynsprotokollet. Detta är ett gemensamt protokoll för alla sakområden där miljöaspekterna som identifierats inom respektive område finns förberedda med textavsnitt i den protokollsmall som förvaltningstillsynen har gemensamt. Dessa olika insatser säkerställer att miljö- och hållbarhetsfrågorna synliggörs och benämns tydligt i förvaltningstillsynen. Men i andan av ständig förbättring finns alltid detaljer att vässa. Några handläggare har bytts och en tillkommit så uppdatering av protokollsmall och en gemensam genomgång med fastställande av rutiner är också nödvändig.

Övergripande mål till 2030:

Att både det interna stödet och servicen och stöd och service till församlingarna genomsyras av hållbarhetsfrågorna på ett sätt att det påverkar och bidrar till en positiv utveckling.

DELMÅL 1

Att checklistor kring hållbarhet använts inför beslut (av respektive handläggare).

Handlingsplan

Ansvarig Jan-Åke Engfors

Deadline Dec 2024

✓ Att informera alla berörda handläggare vart efter behov uppstår.

✓ informationsinsats för befintliga handläggare som berörs.

Resultat: Berörda handläggare och är informerade om hur man gör och när fler blir berörda blir dessa också informerade. All personal har fått utbildning om hur man lägger in det i ett tjänsteutlåtande.

DELMÅL 2

Att utveckla förvaltningstillsynen utifrån fokus på miljömässig hållbarhet

Handlingsplan

Ansvarig Rikard Johansson

Deadline dec 2024

✓ Att ytterligare utveckla de relevanta avsnitten i förvaltningstillsynen med huvudfokus på miljömässig hållbarhet samt säkerställa rutiner med alla deltagande handläggare.

Resultat: Genomgång av förberedelsematerialet, "checklistan" som tillsänds församlingen/pastoratet inför tillsynen. Vissa utvecklingsdetaljer har identifierats och uppdaterats. Genomgång av alla rubrik- och ingresstexter i protokollsmallen (i Hypergene) till respektive sakområde. Samtal med alla handläggare i delprocessen för ansvarsuppdatering och förankring.

DELMÅL 3

Väga in klimataspekter i de olika val av som vi har inflytande över. (tex kommunikationsstöd för biskopen och produkter)

Handlingsplan

Ansvarig Eva Widegren, Mårten Gudmundhs och Elsa Levinson

Deadline dec 2024

✓ Välja klimatomfattigt bästa möjliga i framtagande av produkter och är återhållsamma i utbud.

✓ I valet av kommunikationskanaler tar vi trycksaker i minsta möjliga mån utan att tappa i kommunikationskraft förutsatt att vi ges möjlighet att agera proaktivt i digitala kanaler.

✓ Vi väljer miljömärkta trycksaker när det går i tryck.

✓ Inköpsregler för profilmaterial och giveaways är med i nya inköpshandboken.

DELMÅL 4

Uppmuntra och inspirera våra kommunikatörer i församling att kommunicera om hållbarhet

Handlingsplan

Ansvarig Mårten Gudmundhs

Deadline dec 2024

✓ Sprida goda exempel till våra kommunikatörer genom att ha miljö och klimattema på nätverksträff

Resultat: Kommunikationsteamet håller i nätverksträffar en gång i kvartalet där församlingarnas kommunikatörer bjuds in till ett nyttigt och relevant innehåll. Bland annat har det bjudits på innehåll relaterat till biskopens herdabrev, som har starkt klimattema.

Delmål 5

Göra satsningar för att sprida inspiration och information om miljö och klimatarbete

Handlingsplan

Ansvarig Joakim Westin och Elsa Levinson

Deadline dec 2024

- ✓ Miljö och klimat har en egen rubrik i Horisont (nyhetsbrevet)
- ✓ Sprida info om miljö/klimatarbetet i våra kanaler

Resultat: På stiftets webb finns en avdelning för Hållbar utveckling, där stiftets klimatsamordnare är redaktör. I stiftets nyhetsbrev finns en speciell avdelning för nyheter inom klimat och hållbarhet. Där delas info, tips på utbildningar och goda exempel. Flera filmer som tagit fram tidigare om miljö/klimat har delats under året. Kom-avdelningen gör även reportage med ojämn mellanrum, för att sprida goda exempel, reportagen är fria för församlingarna att använda som man vill.

- ✓ Ta fram film om undervisning kopplat till klimatarbetet.

Resultat: Film med Täby och Högalids församling har gjorts och ska nu spridas.

- ✓ Grund till infosatsning om miljöarbetet läggs.

Resultat: hemsidan har utvecklats och material till barn och unga byggs upp.

DELMÅL 5

Att stödprocessens främjandearbete till kanslichefer också genomsyras av hållbarhet.

Handlingsplan

Ansvarig Mattias Lindberg och Torbjörn Hygins

Deadline dec 2024

- ✓ Att utbilda kanslichefer i hållbara inköp genom att skapa föreläsningar om hållbara inköp och färdplan för klimatet med målgruppen kanslichefer.

Att påverka våra egna och potentiella banker och placerare att bli mer hållbara. Samtal påbörjat med styrelsen om att byta förvaltare. Samtalen kommer fortsätta under 2025.

PÅGÅENDE

DELMÅL 6

Planera för ökad biologisk mångfald på kyrkogården till efter renoveringen

Handlingsplan

Ansvarig Mattias Lindberg

Deadline dec 2024

Påbörja att utreda förutsättningar, starta upp en plan till efter renoveringen, se över om vi ska ta in en trädgårdsarkitekt.

EJ PÅBÖRJAT, genomförs efter renoveringsprojektet.

DELMÅL 7

Planera för en cykelvänlig arbetsplats (konceptet) till efter renoveringen. Utreda förutsättningar, påbörja att lägga upp en plan

Handlingsplan

Ansvarig Mattias Lindberg

Deadline dec 2024

Utreda förutsättningar, påbörja att lägga upp en plan

EJ PÅBÖRJAT, genomförs efter renoveringsprojektet.

DELMÅL 8

Säkerställa att renoveringen av kyrkan är miljöanpassade

Handlingsplan

Ansvarig Mattias Lindberg

Deadline dec 2024

Val av material är miljöanpassat/återbrukat där möjligt

PÅGÅENDE

Resultat: Vi återbrukar så mycket som vi ser är möjligt och skänker bort fastmöbler (bänkar) som vi inte kommer att använda till ett annan kyrka. Vid upphandling har vi ställt miljökrav (byggvarubedömningen) vid materialvalen och kring källsortering och sophantering.

DELMÅL 9

Påbörja arbetet med att säkerställa att vi ställer miljökrav vid olika typer av inköp och upphandling.

Handlingsplan

Ansvarig Jesper Lofland Gustafsson

Deadline dec 2024

Ta fram en inköphandboken, som vi ska använda, och som ställer miljökrav. Samt att personalen blir utbildad.

Resultat: tillsammans med miljösamordnaren och miljösamordningsgruppen så har vi sett till att miljökrav är med där det är relevant. Tex miljömärka varor, uppmuntra att ifrågasätta behovet av inköp och uppmuntra till att inte köpa nytt samt att alla mat är vegetarisk.

6.1 information

Personalen har uppdaterat regelbundet om olika delar i miljödiplomeringsarbete och miljödiplomeringsdokumenten är delade på intranätet samt spridda till hela stiftet via vårt nyhetsbrev.

6.2 Kommunikation och delaktighet

Alla medarbetare har varit med och tagit fram och genomfört övergripande mål, delmål och handlingsplaner. Församlingarna har varit med på en workshop med målbilden att få input hur vi ska arbeta för att stötta församlingar och pastorat med färdplanen för klimatet.

6.3 Rutiner för miljöarbetet

Grunden till övergripande mål, delmål och handlingsplan tas fram med all personal på ett personalmöte. Samordningsgruppen sätter deadline för när delmålen ska vara uppnådda. Processledarna är ansvariga att förslagen till mål och handlingsplan är klara till ett visst datum (som samordningsgruppen bestämmer). Samordningsgruppen justerar, adderar och subtraherar sedan målen och handlingsplanerna och meddelar att det börjar gälla till all personal. Några månader innan deadline får varje processledare rapportera hur måluppfyllnaden går och resultatet dokumenteras. Avstämning sker sedan efter behov för att säkerställa att vi får måluppfyllnad. Om avgörande mål inte uppnås så har stiftsdirektör det övergripande ansvaret och kan göra eventuell delegering av uppgifter.

När ett mål är uppfyllt och som även framöver ska upprätthållas, läggs det in under kommande lägesbeskrivningen. Vid framtagningen av nya mål och handlingsplaner så kommunicerar ansvaret att fortsätta upprätthålla arbetet. Om det är en implementering i ett verktyg så finnes det dessutom kvar i verktyget.

6.4 Nödlägesberedskap

En bedömning av miljöriskerna har gjorts av fastighetsansvarig, åtgärder har vidtagits för att minska riskerna och rutiner finnes för eventuell olycka eller tillbud.

7. Uppföljning och granskning

7.1 Genomförande av intern uppföljning

a) Några månader innan deadline får varje processledare rapportera hur måluppfyllnaden går och resultatet dokumenteras. I september 2024 genomfördes intern granskning och samordningsgruppen gick igenom varje aktivitet med processledarna och skrev i in direkt i detta dokument om det var klart, snart klart eller inte påbörjat. Vidare skrevs det in lite längre texter om resultat för de flesta delmålen.

b) Samordningsgruppen uppdaterade rutiner för ansvarsfördelning och gick igenom att övriga krav är implementerade och att ansvariga har koll på de rutiner som är inom deras område.

c) Efter genomgång av delmålen konstaterar samordningsgruppen att målen som genomförts nu lett till förbättringar.

Bilaga 1

Miljödiplomering av stiftskansliet

Föreligger av stiftsadjunkt tillika stiftets miljösamordnare Torbjörn Strand upprättad tjänsteskrivelse, daterad 2006-02-24, med förslag att Stockholms stifts stiftskansli ska miljödiplomeras enligt Svenska kyrkans miljödiplomeringsmodell.

Modellen har tagits fram av Svenska kyrkans miljövärn och följer ISO 140001 där den teologiska motiveringen och drivkraften blir tydlig. Modellen omfattar tre steg. Graninge stiftsgård som under en lång tid har arbetat med miljöfrågor är miljödiplomerade enligt denna modells första steg sedan 29 september 2002.

Föreliggande förslag till handlingsplan innebär att stiftskansliet planeras bli miljödiplomerade enligt modellens första steg i augusti 2007. För arbetet under innevarande år finns i 2006 års budget anslaget cirka 55.000 kr.

Stiftsstyrelsen beslutar i enlighet med arbetsutskottets förslag

- att påbörja arbetet med att miljödiplomera stiftskansliet i Stockholms stift enligt föreliggande förslag samt
- att uppdra till stiftets miljösamordnare stiftsadjunkt Torbjörn Strand att leda projektet att miljödiplomera stiftsorganisationen.

Bilaga 2

(Miljöaspekt)	Miljökonsekvens och effekt	
1. Transporter, arbetsmaskiner och verktyg	Klimatförändring, påverkan på luft, mark och vatten, resursbrist	Drivmedel vid resor med egen bil Buss Drivmedel för arbetsmaskiner och verktyg Flygresor (km) Drivmedel för hela stiftet
2. Energianvändning	Klimatförändring, påverkan på luft, mark och vatten, risk för resursbrist	Uppvärmning, fjärrvärme El (bra miljöval) Egenproduktion (kyrkvinden) El i PLTs fastigheter (bra miljöval) Energi för hela stift
3. Vattenförbrukning	Påverkan på vatten och risk för resursbrist	Vattenmängd Vattenmängd PLTs fastighet
4. Materialförbrukning	Klimatförändring, påverkan på luft, mark och vatten, risk för resursbrist, övergödning	Köp kontorsmaterial. Livsmedel externt Livsmedel internt Frukter Livsmedel internt Fika, mackor, mat Livsmedel internt Kaffe Ljus Gåvor, blommor och presenter Trycksaker
5. Kemikalieanvändning	Påverkan på luft, mark och vatten	Bekämpningsmedel kyrkogård Bekämpningsmedel PLT Farligt avfall Färg/byggkem Städskem
7. Brukande av grönytor	Påverkan på biologisk mångfald	Plantering av vår- och sommarblommor Gödsel användning Yta klippt
6. Avfall	Påverkan på luft, mark och vatten, och felaktig användning av resurser	Brännbart Matavfall Plast Metall Papper Kartong Glas Matsvinn Avfall från blommor stiftet Avfall för hela stiftet
8. Krematorium	Klimatförändring, påverkan på luft, mark och vatten.	Energi för hela stiftet

		Värmeåtervinning för hea stiftet
		Utsläpp för hela stiftet
Aktiviteter som indirekt påverkar miljön		
Gudstjänst	Fler får insikter om klimatkrisen och påverkan på miljön samt om vårt ansvar. Ändrar sättet att leva och förhållningssättet sprider vidare.	Egna mässor, deltagare
		Mässor för hela stiftet, deltagare
		Föreläsningar o samtal interna
Undervisning	Fler får insikter om klimatkrisen och påverkan på miljön samt om vårt ansvar. Ändrar sättet att leva och förhållningssättet sprider vidare.	Föreläsningar o samtal externa
		Föreläsningar o samtal interna
		Egna personalmöten
Diakoni	Fler får insikter om klimatkrisen och påverkan på miljön samt om vårt ansvar. Ändrar sättet att leva och förhållningssättet sprider vidare.	vandringar
		Utveckling av diakonikoncept och sorgedagar eller liknande
		Föreläsningar o samtal interna
Mission	Fler får insikter om klimatkrisen och påverkan på miljön samt om vårt ansvar. Ändrar sättet att leva och förhållningssättet sprider vidare.	ACT insamling Kansliet/stiftet
		Hemsida
		SoMe
		Kampanjer
Inköp av tjänster	Påverkan på luft, mark och vatten, och risk för överförbrukning av resurser	Logi och konferens
		Domkyrkosmässor
		Kyrkogård
		Serverar
Kapital-förvaltning	Fler får insikter om klimatkrisen och påverkan på miljön samt om vårt ansvar. Ändrar sättet att leva och förhållningssättet sprider vidare.	Placeringar
		Val av placeringar
		Påverkan på placeringar